Statenbrief

Datum
29 april 2020

Zaaknummer
2019-012272

Inlichtingen
Provincieloket
026 359 99 99
post@gelderland.nl

Blad
1 van 6

Onderwerp
Beleidsprogramma leefbaarheid

Portefeuillehouder
Peter van 't Hoog

Ambitie en thema
Ambitie 4 Gezond, veilig, schoon en welvarend

Doel van deze brief
Gedeputeerde Staten verzoeken Provinciale Staten om:
te besluiten conform het ontwerpbesluit

1 Inhoud voorstel (beoogd resultaat/doel)

In deze Statenbrief en het beleidsprogramma in de bijlage leggen we u ons voorstel aangaande het provinciale leefbaarheidsbeleid 2020-2024 voor. Op 27 november en 11 december 2019 heeft u respectievelijk in een beeldvormende bijeenkomst en een oordeelsvormende bijeenkomst gesproken over de uitgangspuntennotitie die aan dit beleidsprogramma ten grondslag ligt.

Het beleidsprogramma dat nu voorligt is de basis voor ons handelen gedurende de komende jaren. Een basis die tegelijkertijd de nodige flexibiliteit in zich moet hebben. Het programma leefbaarheid is bij uitstek een programma dat inspeelt op de actualiteit. Op actuele behoefte van inwoners en gemeenten. Die ruimte willen we met dit beleidsprogramma nemen. Illustratief hierbij is de huidige situatie met COVID-19. We weten dat door COVID-19 de wereld verandert, we weten niet hoe op termijn. De termen ontmoeten en verbinden zijn in een heel ander daglicht komen te staan. Niet fysiek ontmoeten en verbinden, maar zoeken naar andere vormen om elkaar te kunnen steunen en op andere manieren toch de sociale verbinding tot stand te brengen. Wij hebben hierop ingespeeld door de Gelderse gemeenten te laten weten dat de organisaties die samenwerken binnen de Leefbaarheidsalliantie Gelderland beschikbaar zijn om inwoners hierin met raad en daad bij te staan. Deze flexibiliteit is illustratief voor dit beleidsprogramma. Dit doen we door aan te sluiten bij de 3 fasen:

- De fase van acute hulp (regeling sociale initiatieven COVID-19)
- de fase van overbrugging; zien we in de toekomst een duurzaam bestaan?
- De fase van herstel.

We beschikken over voldoende adaptief vermogen om in te spelen op de vraagstukken die dan spelen.

Het als bijlage bijgevoegde beleidsprogramma is ook geschreven voor onze partners, inwoners, gemeenten, maatschappelijke organisaties etc. die wij bij de totstandkoming betrokken hebben.

2 Aanleiding

Tijdens de oordeelsvormende sessie over de uitgangspuntennotitie leefbaarheid op 11 december 2019 (PS2019-773) hebben wij Uw Staten toegezegd om voor de zomer van 2020 met een uitwerking van deze notitie te komen. Aan deze toezegging wordt voldaan met deze Statenbrief en bijlage.

3 Bestaand beleid c.q. kader

Zoals in het coalitieakkoord beschreven staat willen we er als provincie aan bijdragen dat mensen hun omgeving als 'gaaf' ervaren door mee te werken aan een samenleving waarin we 'omzien naar elkaar' en aan ontmoeting en verbinding.

Conform uw motie 19M39 hebben wij bij de ontwikkeling van dit beleidsprogramma naast de leefbaarheidsalliantie ook andere sectoren zoals sport, cultuur maar ook natuur betrokken. Door gebruik te maken van de kennis van deze sectoren en de samenwerking hiermee te intensiveren willen we komen tot een nog betere ondersteuning van vrijwilligers en daarmee de leefbaarheid in dorpen en wijken.

4 Argumenten/afwegingen/risico's

I. Doel en uitgangspunten van ons leefbaarheidsbeleid en de provinciale rol

Het doel van dit beleidsprogramma Leefbaarheid is het versterken van (sociale) verbondenheid. Verbondenheid is één van de drie kernthema's uit de Gelderse omgevingsvisie (PS2018-712). Ook in onze gesprekken met inwoners(initiatieven) en gemeenten werd (sociale) verbondenheid vaak genoemd als kern van leefbaarheid. (Sociale) verbondenheid beïnvloedt de leefbaarheid op dorps-, wijk en buurtniveau positief en vergroot de kracht van de samenleving. We kiezen ervoor om ons doel niet verder af te bakenen of strakker te definiëren, omdat dat haaks staat op ons belangrijkste uitgangspunt: de inwoner of het inwonersinitiatief is het vertrekpunt voor het handelen van de provincie. We hanteren vier uitgangspunten:

1. De opgave van de inwoner staat centraal: overheidsparticipatie in plaats van inwonersparticipatie.

2. Gemeenten zijn de eerste overheid. De ondersteuning van de provincie is aanvullend hieraan. We zijn partner van inwoners en partner van gemeenten.
3. Aandacht voor inclusie: Bij het ondersteunen van inwoners en gemeenten houden en vragen we aandacht voor inclusiviteit en stimuleren we partijen hier op in te zetten. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor kwetsbare groepen, LHBTIQ+, armoede en eenzaamheid.
4. Extra aandacht voor kwetsbare wijken en dorpen. We vertrekken in principe vanuit daar waar de energie zit. We constateren echter dat er ook wijken en dorpen zijn waar inwoners geen of weinig initiatief nemen. Dat zijn vaak wijken en dorpen waar urgente leefbaarheidsopgaven spelen die zich in de toekomst kunnen opstapelen. In deze kwetsbare wijken en dorpen gaat de provincie gemeenten ondersteunen bij hun eigen inzet.

Partnerschap van inwoners betekent dat de provincie in samenspraak met de gemeente:
- inwoners een duidelijke toegang biedt waar zij met initiatieven terecht kunnen voor ondersteuning;
- inwonersinitiatieven op laagdrempelige en integrale wijze ondersteuning biedt in de vorm van kennis, kunde, waardering en financiën om het inwonersinitiatief verder te helpen en te realiseren;
- kennisuitwisseling stimuleert en faciliteert over het starten en uitvoeren van inwonersinitiatieven.

Partnerschap van gemeenten betekent dat de provincie:
- kennis(uitwisseling) bevordert over het omgaan met inwonersinitiatieven en andere onderwerpen;
- gemeenten ondersteunt bij het activeren van inwoners in kwetsbare wijken en dorpen met kennis, procesbegeleiding en in Dorpendeals;
- nieuwe samenwerkingsvormen stimuleert tussen inwoners, overheden, en andere partijen. De provincie verbindt partijen, bijvoorbeeld door Dorpendeals in te zetten.

II. Vier programmaonderdelen

We werken via vier programmaonderdelen aan ons doel de (sociale) verbondenheid te versterken:
- Kennis,
- Ondersteuning en waardering van initiatieven en ontmoetingsplekken,
- Dorpendeals (1) en –
- Iedereen doet mee.

III. Organisatie van het beleidsprogramma

Naar buiten toe sluit het programma aan bij de initiatieven van inwoners (en gemeenten) die de sociale cohesie versterken, en actuele ontwikkelingen op dit terrein. Verder leggen we de verbinding met onze eigen programma's en thema's. Programma's en thema's die ook met (de ondersteuning

van) vrijwilligers werken zoals sport en cultuur. Maar ook programma's die op dorps en wijkniveau actief zijn zoals energietransitie en steengoed benutten. In de statenbrief "Wijkaanpak: samen naar toekomstbestendige dorpen en wijken" (PS2020-194) hebben wij u recent over de integrale aanpak vanuit energietransitie, steengoed benutten en leefbaarheid geïnformeerd.

[1] We gebruiken in het beleidsprogramma de term 'Dorpendeal', maar het kan daarin naast dorpen ook om wijken en buurten gaan.

Onderstaand figuur geeft de onderlinge samenhang van thema's en programma's van de provincie Gelderland weer. Hierin wordt zichtbaar gemaakt hoe we als provincie werken 1) op thematische wijze, 2) aan de ambities uit de Gelderse Omgevingsvisie, 3) aan de Gelderse gebieden en 4) vanuit integrale projecten en programma's. Het beleidsprogramma Leefbaarheid gaat over leefbaarheid als thematische opgave die staat naast de andere thematische provinciale opgaven.

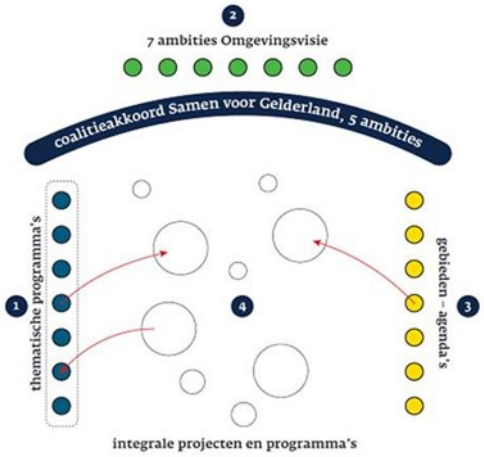

Visualisatie van de samenhang van de provinciale programma's en thema's

5 Financiële consequenties

De basis van het programma Leefbaarheid van de afgelopen beleidsperiode wordt, soms in wat gewijzigde vorm, voortgezet. Daarnaast breiden we op een aantal gebieden onze inzet uit. Met gemeenten en inwoners gaan we bijvoorbeeld Dorpendeals sluiten. Met gemeenten gaan we ons inzetten voor kwetsbare dorpen en wijken en hebben we meer aandacht voor kwetsbare groepen in de samenleving. Dat die wens er is, is ons gebleken uit de gesprekken die we met inwoners en

gemeenten hebben gevoerd. Welk omvang, inhoud en financiële consequenties dit gaat krijgen is echter nog niet duidelijk. Dit maakt dat we flexibel willen programmeren. Op het moment dat we voor de uitvoering van het programma concrete acties hebben komen we uiteraard bij uw Staten terug.

Voor programmaonderdeel 1 vragen wij uw Staten om tot en met 2021 € 100.000,- beschikbaar te stellen voor de inzet van de 'monitor welbevinden'. We leggen niet alleen focus op het individuele welbevinden, maar ook de omvang en de achtergrond van de groep mensen die hun welbevinden een onvoldoende geven. Om te bepalen wat we met de monitor willen en kunnen bereiken, gaan we in overleg met deskundigen, professionals en gemeenten.

Opgedane kennis willen we verspreiden. Met gemeenten gaan we kennis en ervaring opdoen met het activeren van kwetsbare dorpen en wijken. Op het moment dat dit concreet is komen we bij u terug met een verzoek tot beschikbaarstelling.

Voor programmaonderdeel 2
Wij stellen uw Staten voor om voor de praktische ondersteuning van inwonersinitiatieven de 4 organisaties die samenwerken onder de naam Leefbaarheidsalliantie Gelderland in te blijven zetten. Deze organisatie hebben een provinciaal dekkend netwerk van contacten met inwonersinitiatieven, dorpshuizen, verenigingen, gemeenten, maatschappelijke organisaties en andere relevante partijen en personen en hebben veel ervaring met leefbaarheidsvraagstukken. Wij stellen uw Staten voor om 4 grondslagen vast te stellen voor de vier organisaties die samenwerken onder de naam Leefbaarheidsalliantie Gelderland, zijnde Spectrum partner met elan, Zorgbelang Inclusief, Plattelands Jongeren Gelderland en de Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland. Met een maximum van €3.915.491,- per jaar voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2024. Voor deze organisaties zal hiervoor een herziening plaats vinden van het DAEB (Diensten van Algemeen Economisch Belang) aanwijzingsbesluit. Opnieuw zal worden getoetst of er sprake is van marktfalen. Als dat het geval is kunnen de activiteiten van de organisaties van de leefbaarheidsalliantie als DAEB worden aangewezen en kan de subsidie in overeenstemming met het staatssteunrecht worden verstrekt.
De ondersteuning en waardering van initiatieven en ontmoetingsplekken zullen wij samen met het Oranjefonds invulling geven. De voorbereiding hiervan loopt. Op het moment dat dit concreet is komen we bij u terug met een verzoek tot beschikbaarstelling.

Voor programmaonderdeel 3 de organisatie en uitvoering van dorpendeals bevinden zich in de fase van pilot gesprekken. Omdat het een nieuw instrument betreft gaan wij de komende periode in beeld brengen welk bedrag hier verder voor nodig is.

Voor programmaonderdeel 4 iedereen doet mee, vragen wij uw Staten om € 400.000,- beschikbaar te stellen voor ondersteuning van de regionale voedselbank. Wanneer de projecten in het kader van inclusie, eenzaamheid, armoede en doelgroepen die zich wat minder gehoord en

betrokken voelen bij de samenleving bekend zijn komen we bij u terug met verzoek tot beschikbaarstelling.

De hierboven genoemde bedragen in de programmaonderdelen 1 tot en met 4 dekken we uit de nog beschikbaar te stellen coalitieakkoord middelen. Wanneer er meer duidelijkheid is over de hoogte van de benodigde middelen dan komen wij daarvoor bij uw Staten terug.

6 Proces en evaluatie

Het doel van het beleidsprogramma Leefbaarheid is het versterken van (sociale) verbondenheid. De keuze om ons doel niet verder af te bakenen en het initiatief van inwoners voorop te stellen maakt dat dit programma een ander karakter heeft dan andere provinciale programma's. Natuurlijk brengen we de acties die voortkomen uit de vier programmaonderdelen van het beleidsprogramma leefbaarheid jaarlijks in beeld.

Daarnaast vinden we het belangrijk om ook de effecten van ons leefbaarheidsbeleid zo goed mogelijk in beeld te krijgen. Het monitoren of we ons doel "het versterken van de sociale verbondenheid" behalen en wat het effect hiervan is op de leefbaarheid in onze provincie is een ingewikkeld vraagstuk. Hierop zijn tal van factoren van invloed zoals nu de uitbraak van COVID-19. Om hier toch zo goed mogelijk inzicht in te krijgen gaan wij de komende periode op drie niveaus hiermee aan de slag:

- Doorontwikkeling van de Monitor Gelders Welbevinden (PS2019-419) die we in 2019 voor het eerst hebben laten uitvoeren. Deze monitor willen we in de toekomst beter laten aansluiten op het nieuwe beleidsprogramma. Om te bepalen wat we met de monitor willen en kunnen bereiken, gaan we in overleg met deskundigen, professionals en gemeenten.
- Met de organisaties van de Leefbaarheidsalliantie gaan wij monitoren op welke wijze hun inzet effecten heeft op de (sociale) verbondenheid in dorpen en wijken. Dit om tijdig bij te kunnen sturen en zo efficiënt mogelijk ondersteuning te kunnen bieden.
- We willen meer inzicht krijgen in de impact van leefbaarheidsinitiatieven van inwoners. Samen met de leefbaarheidsalliantie willen we inwonersinitiatieven stimuleren om hun doelen te bereiken maar ook om te monitoren welke maatschappelijke impact ze maken. Hiervoor zijn diverse methodieken beschikbaar die voortdurend verder ontwikkeld worden.

Gedeputeerde Staten van Gelderland
John Berends - Commissaris van de Koning
Pieter Hilhorst - secretaris

Bijlagen:
Ontwerpbesluit
Notitie Verbonden met je buurt. Beleidsprogramma leefbaarheid 2020-2024
Begrotingswijziging 2020